

DEPREM DEĞİL AMA YIKIM ÖNLENEBİLİR

Erdoğan ÖKTEM - *Elektrik Mühendisi*

erdogan.oktem@gmail.com

Ülkemizi yasa boğan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem sonrasında, üyemiz Erdoğan Öktem tarafından kaleme alınan, "Yapı Denetimi Hakkında Kanun" değişikli ve uygulaması ile ilgili olarak yapılması gerekenler hakkındaki görüşlerini kapsayan yazı, "Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı"na (ÇŞİDB), "Kamu İhale Kurumu"na (KİK) ve TMMOB'a gönderilmiştir. Buradaki görüşlerin tüm meslektaşlarımıza ulaşması ve aksayan yönleri varsa düzeltilmesine imkân sağlanması amacıyla dergimizin bu sayısında yayınlanmıştır.

Ülkemizde **06 Şubat 2023** tarihinde Güneydoğu Anadolu Bölgesinde meydana gelen ve resmi açıklamalara göre de **52.000** (resmi olmayan bilgilere göre bu sayı daha da fazladır) Yurttaşımızın öldüğü açıklanan **"DEPREM"**in ülkemize verdiği **"Can ve Mal Kayıpları"** çok çok büyük önem arz etmektedir. Bu konuda; mevcut yasalarla yapılan düzenlemelerin sonucunda yukarıda ifade edilen binalardaki hasarlar, aşağıda ifade edilen kuralların uygulanması halinde büyük ölçüde engellenebilir ve bu kadar çok büyük can ve mal kaybına sebebiyet vermeyebilirdi. Öncelikle burada öngörülen kuralların değerlendirilmesi yeterli görülmemesi halinde de Bakanlığınızın bu yazının sonunda çok açık şekilde katılımcıların kimler olacağı belirlenen **"Çalıştay"**ın yapılması ve burada alınacak kararların uygulamaya konularak meydana gelecek **"DEPREM"**lerin en az hatta yok seviyesinde bertaraf edilmesi sağlanabileceğine inanmaktayım. Bu konudaki uzmanlar ile yaptığım çalışmalarda öngörülen kuralların da söz konusu uygulamaların yararlı olacağı da bana kesin olarak ifade edilmiştir.

ÇŞİD Bakanlığı 4708 sayılı yasaya göre Yapı Denetimlerinin en iyi şekilde yapılabilmesi için ülkemizin koşullarını da dikkate alarak gerekli tüm yasal Prosedürleri yazılı hale getirmiştir. Bütün bu düzenlemelerin içeriği **"4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun, Yapı Denetimi uygulama Yönetmeliği ve Yapı Malzemeleri ve Zemin Laboratuvarları Uygulama Yönetmeliği"** gibi hususları içeren bir kitapçık **"Yapı Denetim ve Deprem Mühendisleri Derneği"** tarafından yayımlanarak Kamuoyuna duyurulmuştur.

Bu düzenlemeler ve gelişmelere rağmen, **Mevcut 4708 Sayılı yasaya göre yapılan "Yapı Denetimleri"** uygulamalarından bana göre çok çeşitli nedenlerden Bakanlığınızın tüm iyi niyetine rağmen öngörülen denetimlerin yapılmaması/yapılama-

ması dolayısıyla (Kanun koyucu tarafından konulan Sistemin yeterince yasada öngörülen şekilde denetlenememesi vb. hususlar nedeniyle) istenilen ve yeterli sonuç alınamamıştır.

Bir sistemden istenilen sonuçlar alınamıyorsa üç sebebi vardır.

1 - Öngörülen sistem noksanlarından dolayı iyi değildir,

2 - Mevcut sistem suistimale açıktır.

3 - Burada en önemli husus; sözü edilen "Yapı Denetim Sistemi"nde tasarım/proje, uygulama, doğrulamanın (test ve devreye almanın) bazı Taahhüt firmaların (Çeşitli nedenlerden dolayı) işin yapımının; 4708 sayılı yasaya göre çıkartılmış Yönetmeliğin (8 ci ve 9 cu) maddeleri hükümlerinde öngörülen kurallara göre yeterince ve ileri seviyede denetlenmesini istemesine rağmen bu hizmeti öngörülen şekilde yapamamasıdır. Ayrıca, denetimler için verilen ekonomik ve idari cezaların artırılması ve Denetim firmalarının yaptığı hatalardan dolayı 3 defa durdurulmasının 2 defa olarak değiştirilmesinin etkin olacaktır.

Her zaman aynı yöntemi uygulayarak, farklı sonuçları beklemek hatalı bir düşünce şeklidir. Bu nedenle mevcut uygulamaya ilişkin tüm uygulamaların kurallarının (Yasa, Yönetmelik vb. gibi) yapıların değiştirilmesi bazen istenilen sonucun kalıcı ve doğru olarak alınabilmesini sağlamamaktadır. Bana göre kalıcı çözüm için; yasalardaki idari ve teknik uygulamaların doğru yapılması ile denetlenmesi esas olmalıdır. Bunun için önerilerim şu şekildedir.

Bu konuda tümüyle yasal olarak yetkili olan **Çevre ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB)** yapılması gerekenlerin hemen hemen tamamını yazılı hale

getirmiş ve uygulamanın kusursuz olması için de Kamuoyuna açıklamıştır. Ancak, uygulamadaki noksanlıkların giderilmesi için de *Kamu İhale Kurumu (KİK/Yasa Düzenleme Birimi) ile mevcut gelişmeleri dikkate alarak* “kolay ve uygulanabilir” ortak bir görüş oluşturmalıdır. Aşağıdaki önerinin uygulanması halinde; Ülkemizde hem “Uluslararası Boyutta Müşavir ve Mühendislik Hizmetleri” ve bu konuda noksan olan “Eğitimler” gelişecek hem de “*Can ve Mal Kaybı*” olmayacağı gibi büyük ölçüde her konuda yönlendirici olacaktır. Bunun için yapılacak işleri şu şekilde sıralayabiliriz.

1 - Öncelikle yapılacak işe ilişkin, yeni düzenleme ile Müşavir ve Mühendislik hizmetlerinin tamamını tüm Mühendislik “**Disiplinlerini**” bünyesinde toplamış firmaların, kurumların yapılanmasını teşvik edici bir düzenleme yapılmalıdır. Ayrıca, bağlayıcı olmama koşuluyla her ülkeden ancak, onaylanmış bir tek kuruluşun üye olabildiği “**Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu (FİDİC)**” (“**Türk Müşavir Mühendisler Birliği (TMMMB) 1987** yılında bağlayıcı olmayan (FİDİC)’in kuruluşunun Türkiye Temsilciliğini üstlenmiştir.”) Öngörülerindeki esaslara dayalı **ÇŞİD Bakanlığı** tarafından bu işleri yapabilecek firmalara “**YETERLİLİK**” belgesi verilmeli ve YETERLİLİK belgesi verilen firmalar Ç.Ş.İ.D. Bakanlığı ilgili birimlerince sürekli denetlenmelidir. Verilecek **YETERLİLİK** Belgesine uygun olarak yetki almış Şirketler tarafından yapılmış olan söz konusu projeler uygulamaya konulmalıdır. *(Burada en önemli bir konu ise adı geçen projelerin firmaların YETERLİLİK almış olmasına rağmen, Proje uygulaması sonucunda ortaya çıkacak anlaşmazlıklara ait Hukuki ve Ekonomik sorumluluk; YETERLİLİK denetimini yapan ilgili Ç.Ş.İ.D. Bakanlığı DENETİM birimlerinin bu görevlerini yerine gereği gibi getirmediikleri belirlenirse aynı oranda yansıtılmalıdır. Bu DENETİM BİRİMLERİNDE görevli olan ve yetkili olacak firmaları SEÇENLER ile ÇALIŞANLAR hem denetimde yetkili, hem de sorumsuz olmamalıdır. Sorumlulukları görevden ayrılırsalar bile yeterlilik belgesi verilen firmaların sorumluluklarına paralel devam etmelidir.*

Öncelikle; **ihtiyaç programından** başlayarak, bir projenin tamamlanması için “*Standartlara, İdari ve Teknik Şartnamelere Uygun*” gerekli “*Alt Yapı*” Dâhil, tüm *(Jeolojik, Jeofizik ve her türlü Mühendislik Mimarlık ve Ticari koşulların)* hizmetlerine ait bilgi ve belgeleri kapsayan komple *(Kritik İz Metoduna dayalı İş Programı ile tam kapsamlı ve noksansız) “İhale dosyasını”* (Uygulama ve Detay projeleri, Teknik ve İdari Şartnameleri ile Metraj ve Keşiflerini) hazırlamak, öncelikli iş olarak görülmelidir.

Daha sonra da bu esaslara göre hazırlanmış ***noksansız “İHALE DOSYASININ”*** hem yasal hem de “*Ekonomik*” koşullarını *denetleyecek, İşin İhale bedelinin (+/- %10 azalış veya artış) farklılığını da ekonomik olarak karşılayacak, “Denetleme-ye ilişkin Müşavirlik ve Mühendislik Hizmetlerini Yapacak”* şekilde yapılanmış **YETERLİLİK** verilmiş *firmaların bu işleri alması* şarttır. Söz konusu ihalede firma kendi bünyesinde tüm “**Mühendislik Disiplinlerini**” bulunduramıyorsa noksan olduğu Mühendislik konularında uzman firmalar ile proje bazında “**KONSORSİYUM**”veya “**ORTAK GİRİŞİM**” yapabilme imkânı sağlanmalıdır.

Sözü edilen projelerin yapımına katılmasının sağlanması ve yalnızca bu projelerin işleme (Uygulamaya) konulması, bunun dışında; Yeterlik almamış firmalar tarafından yapılmış projelerin dikkate alınmaması ve uygulanmaya konulmaması, hususları konularında **4734** sayılı yasaya dayalı olarak, yukarıda da ifade edildiği üzere *Kamu İhale Kurumu (KİK)* tarafından yeni düzenleme yapılmalıdır.

2 - Yukarıda sözü edile kuralların uygulanmasında hizmet üretecek Uluslararası kurallara uygun olarak ayrıca;

a - “ÇŞİD BAKANLIĞINDAN YETERLİLİK” almış FİRMALARIN Ticaret Bakanlığının “Yurt Dışı Müşavir Mühendislik Hizmetleri” için ilgili Genel Müdürlüğün öngördüğü ve uyguladığı “**DESTEKLERE**” “**YURT İÇİNDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARIN**” da uluslararası boyuta getirilebilmeleri için mutlaka ekonomik olarak buradaki veya benzer kurallarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu şekildeki bir yapılanmayı (Ayrıca **EXİMBANK**’ın desteklemesi koşuluyla da “*Yurt dışına proje, yalnızca yerli veya taahhüt yoluyla ürün satabilme imkânı olacaktır*”. Ayrıca öneri olarak; bu şekilde Yurt dışından proje kazanmış firmalara ekonomik destek verilmelidir.) Bu konudaki öngörüm uygun değilse yine ilişkide sunulan çok Katılımcılı “**ÇALIŞTAY**”ın yapılması gerekecektir.

b - Ayrıca; en önemli bir husus olarak da (“**Tekelleşme Olmaması**” koşuluyla) **ÇŞİD Bakanlığının** başkanlığında ve koordinasyonunda bu işleri yapabilecek Firmaların (**Teknik ve Ekonomik**) durumları dikkate alınarak “**İş Yapabilme Kapasitelerine**” göre yukarıda 1 ci maddede ifade edilen “**Yeterlilik Belgesi**” ile belgelendirilmesi de şarttır.

Türkiye’de bundan sonra yapılacak inşaatlar; 1 ci maddedeki kurallara göre üretilmiş projelerdeki kurallara göre yapılmış olması koşulu şart olarak yasaya konmalıdır. Yani bu kurallara uygun ola-

mayan projeler ilgili kurumlar (Belediyeler ve eş-değer hizmet yapan) kuruluşlar tarafından onaylanmayarak uygulamaya konulmamalıdır. (Halen bu projeler tek kişi veya iki kişi ile kurulan Limited Şirketler tarafından yapılmaktadır.)

Sunulması gereken jeolojik etüt ve fizibilite raporları ve Projeleri, “Deprem Yönetmeliği kurallarına göre yapılmalıdır Projeler *“Yeterlilik”* almış firmalar tarafından hazırlanmış ise bunların da kabul görerek uygulamaya konulmalıdır. Aksi durumlarda raporlar değerlendirmeye alınmamalıdır.

3 - Yukarıdaki öngörülerin **ÇŞİD** Bakanlığınca, **Kamu İhale Kurumu (KİK)**na yazılı olarak iletilerek uygulamaların bu yönde yapılmasının *“Talep”* edilmesi halinde; bu önerilerin **4734 sayılı “İhale Yasasına”** ilave edilmesi gerekmektedir.

Burada ifade edilen konularda mevcut yasalara aykırı (4734) sayılı yasaya ve bu yasaya dayalı çıkartılmış *“Tüzük, Yönetmelik”* vb. hususların **“Mimarlık mühendislik hizmetleri Şartnamesinin** yeniden düzenlenerek jeofizik jeoloji harita peyzaj mimarları da dâhil edilerek **pursantajlar”** yeniden düzenlenmelidir. Bu meslek mensuplarının kendi konuları ile ilgili projelerin hazırlanarak ruhsata imza atacak hale getirilmesi gerekir jeofizik, jeoloji mühendisleri tarafından hazırlanan zemin etütleri işlerinin inşaat mühendisliği vesayetinden, peyzaj işlerinin de mimarlık vesayetinden kurtarılması uygun olacaktır.

ÇŞİD Bakanlığı Jeofizik ve Jeoloji Mühendisleri tarafından hazırlanan zemin etütleri raporlarının uygunluğunun incelenmesi **YAPI DENETİM** sorumluluğundadır. Bu raporlarla ilgili tereddüt oluşur ise, projenin sahibi olan ilgili kamu kurum veya kuruluşu bedelini ödeyerek başka bir kuruluşa raporları inceletebilir. İnceleme sonucunda raporlarda hata görülür ise; inceleme bedeli projeyi yapan firma ve projeyi denetleyen Yapı Denetim Firması tarafından beraberce aynı oranlarda karşılanmalı ve raporlar proje firması tarafından tekrar düzenlenmeli ve Yapı Denetim Firması tarafından da kontrol edilmelidir.

4- Kamuda Amerika’daki “Ulusal Sözleşme Yönetimi Derneği” benzeri “Ulusal Sözleşme Yönetimi Birimi “ isimli bir yapının Kamu İhale Kurumu (KİK) içinde kurulmasını önemle öneriyorum.

“Düzenleyici Kurum” olan **Kamu İhale Kurumu (KİK)** olarak konunun her yönü ile ele alınarak incelenmesi ve bu yasaya aykırı bir husus var mıdır? Varsa, bunların düzeltilmesi için yeniden **“Düzenleme”** gerekir mi? Düzenleme gerekirse (ki gerekir) neler ve nasıl yapılmalıdır sorularının; uygulayıcılara yazılı olarak açık şekilde anlatılması ve bu esaslara göre yapılacak yeni düzenlemelerin de **ÇŞİD Bakanlığı**’nca da Kamuoyuna açıklaması gerekmektedir.

Konu hakkında bilgi alabilmek, sorular olursa tarafımdan cevaplayabilmek umuduyla saygılarımı sunarım.

MÜŞAVİR VE MÜHENDİSLİK FİRMALARININ YENİDEN YAPILANMASI MODELİ

